

Kap.3. FORBEREDELSE I LONDON FOR NORSK OVERTAKELSE.

I denne sammenheng kan det kanskje være av interesse å se litt på hva overkommandoen i London hadde forventet å finne av tyske batterier i Nord-Norge, og hvordan de hadde planlagt å organisere seg for å ta hånd om disse.

3.1. Oppsetningsplaner.

Det foreligger et dokument fra SOK/London datert 3/2-1944 som inneholder bl.a.:

Plan for oppsetting av Sjøforsvaret i overgangsperioden etter kapitulasjonen.

Utkast til plan for Kystartilleriets oppsetning i MKN.(Marinekommando Nord Norge)

Det fremgår her at:

MKN var planlagt etablert med hovedkvarter i Tromsø og med marineavsnitt i Kirkenes og Bodø.

Innenfor marineavsnitt Kirkenes var det planlagt å etablere Kirkenes festning med egen kommandant og festningsstab.

I MKN/Tromsø var forutsatt organisasjonsmessig tilbeordret en Kystartillerisjef med noen få stabselementer (intendant, rullefører, transport, noe teknisk personell samt noen menige).

I Bodø marineavsnitt var forutsatt tilbeordret en Kystartillerisjef med en mindre stabsoppsetning.

3.2. Forutsetninger.

I disse første planene var følgende forutsetninger lagt til grunn for etablering av Kystartilleriet:

MKN skulle gis prioritet landet sett under ett.

Innenfor MKN skulle Kirkenes gis prioritet.

Med det personell som kunne forventes å stå til rådighet i første omgang, ville man ikke kunne bemanne mer enn enkelte batterier i det - eller de avsnitt av kysten som etter forholdene ble betraktet som viktigst.

Personellet skulle først og fremst disponeres til Kirkenesavsnittet. Selv under denne forutsetning ville det bli nødvendig med tilskudd av personell som straks blir mobilisert i Norge eller hjemført fra Sverige.

Til de øvrige MK-er samt til de andre avsnitt i MKN kunne der i første omgang bare fordele det aller nødvendigste av befal til tjeneste ved hovedkvarterene samt til å organisere vakthold og vedlikehold av materiell. For disse marinekommandoer og avsnitt skulle senere settes trinnvis opp de befestninger som synes å ha den forsvarsmessig heldigste beliggenhet, og samtidig en rimelig bestykning.

3.3. Etterretninger.

For opplysninger om de tyske befestningsanlegg langs kysten ble vist til foreliggende etterretninger samt til en fortegnelse over kystbatterier i Nordland, Troms og Finnmark over batterier med minst 2 kanoner av kaliber 15 cm eller større.

Disse etterretninger som var fra 1942/43 viste

33 batterier	i Nordland
30 ""	i Troms
17 ""	i Finnmark

I planen ble som nevnt besluttet å etablere tyngdepunktet av Kystartilleriets hovedkvarter innen Marinekommandoen i Kirkenesavsnittet, samt bemanne ett eller flere av følgende 3 batterier i dette avsnitt som ifølge etterretningen var beskrevet slik:

Kjelmøy	3 stk. "heavy guns"
Russeviksodden	3 stk 21 (15?)cm kanoner
Prestøy	4 stk (6?) 15 cm kanoner.

De faktiske forhold var at:

Kjelmøy	hadde 4 stk. 24 cm. kanoner.
Russeviksodden (Oksebåsen)	hadde 4 stk. 10,5 cm. kanoner.
Prestøy	hadde 3 stk. 15 cm. kanoner.

Som en ser så var etterretningene usikre, og endelig bestemmelse om hvilke av de tre batteriene som skulle bemannes skulle tas etter nødvendig befarings og inspeksjon, men som utgangspunkt skulle Russeviksodden være hovedfort og hovedkvarter for kommandanten Kirkenes festning.

3.4. Planlagt personelloppsetning.

Personelloppsetningen i Kirkenesavsnittet ble beregnet til i alt:

17 offiserer - 51 sersjanter - 630 menige.

Oppsetningen var beregnet for full beredskap med døgnkontinuerlig full vaktstyrke.

En del av batteriene i Tromsø og Narvik området ble også vurdert til å ha en så vidt heldig forsvarsmessig beliggenhet at det ble beregnet et personellbehov for senere oppsetning.

For de øvrige batteriene i MKN var det kun tale om det aller nødvendigste personell til vakthold og vedlikehold av verdifullt materiell.

Etter hvert ble det utover i 1944 utarbeidet ganske detaljerte planer for etablering av en kystartilleriorganisasjon i MKN. Krigsoppsetningsplaner ble utarbeidet, nøkkelpersonellet ble utpekt, utdanning av personellet ble iverksatt, organisasjon og kommandolinjer med tilhørende instruksjoner ble fastlagt.

I skriv av 14/10-44 fra Kystartilleriet/London til marineattachéen i Stockholm fremgår at fordelingen til MKN av disponibelt personell fra Sverige, fra England, fra DKN var fastlagt slik:

	Totalt. Herav : fra Sverige fra England fra DKN			
1.Kirkenes festning	420	355	65	0
2.Vaktavdelinger				
Kirkenes avsnitt	251	175	4	72
Tromsø	204	175	10	19
Bodø	472	150	4	318
Til sammen	1347	855	83	409

3.5. Organisasjon og kommandolinjer.

Organisering og kommandolinjer fremgår av **vedlegg 4**
MKN-ordre nr.1 av 14/10-44.

3.6.Planer om kystartilleriforsvar av marinebase i Finnmark.

I skriv av 2/3-45 fra SOK til FO uttaler SOK bl.a.:

- SOK anser det fremdeles ønskelig snarest mulig å organisere kystartilleriavdelinger i Finnmark egnet til baseforsvar i Nord-Norge.
- I overensstemmelse med foranstående skal jeg tillate meg å foreslå følgende plan for Kystartillerioppsetninger i Nord-Norge.

- a. 11 stk 40 mm kanoner fra Sverige, 3 av kanonene er stasjonære, resten er mobile.
- b. 10 stk 37 mm kanoner. Disse er allerede sendt nordover.
- c. 2 stk 76 mm Bofors kanoner.
- d. 4 stk 4" amerikanske marinekanoner.

Ovennevnte plan ble approbert av FO i skriv av 6/3-45.

Nevnte baseforsvar var tenkt til forsvar av eventuelle marinebaser i Finnmark og skulle komme i tillegg til de kystartillerioppsetninger på eks-tyske fort som allerede var planlagt i Finnmark.

Sted for baseforsvaret var på dette tidspunkt ennå ikke fastlagt.

Personelloppsetningen var forutsatt supplert ved utskrivning i Finnmark. (frigjort område)

3.7.Tilbeordring av sjef for KA i Finnmark.

I skriv av 12/3-45 fra SOK ble major Knut Aas beordret som sjef for Kystartilleriets oppsetninger i Finnmark, samtidig ble "Midlertidig instruks for Sjefen for Kystartilleriets oppsetninger i Finnmark" utstedt av sjefen for SOK - se **vedlegg 5**

Kap.4. OVERTAKELSE AV KA-BATTERIENE FRA TYSKERNE.

De tyske Marinebatteriene - se **vedlegg 6**, innenfor MKN's geografiske ansvarsområde ble overtatt av en alliert våpenkommisjon i perioden 21/5 - 18/6-45. Kommisjonen ble ledet av løytnant J. Jansen fra det norske Kystartilleriet. For Harstadorrådet vedkommende vises til nærmere beskrivelse av overtakelsesforretningene under historisk dokumentasjon for det enkelte batteri.

I skriv av 17 august 1945 fra sjefen for Sjøforsvaret til Flag Officer, Norway fremgår en samlet oversikt over de tyske batteriene som det norske Kystartilleriet ønsket å opprettholde.

I MKN var dette 16 kystbatterier samt 2 torpedobatterier. I tillegg kom en del suppleringsbatterier som en midlertidig ønsket å opprettholde for "supplering".

Vedlegg 7-, viser oversikt over de batteriene en tok sikte på å opprettholde i Nord-Norge samt behov for suppleringsbatterier.

I skriv av 3/9-45 fra GISKA fremgår at de norske ønskene om overtakelse av tysk krigsmateriell var imøtekommet av CHIEFS of STAFF, og samtidig ble det bestemt at alt annet tysk krigsmateriell skulle ødelegges.

Fra dette tidspunkt hadde det norske Kystartilleriet full råderett over og ansvaret for de overtatte batteriene, og dette var utgangspunktet for de disposisjoner som ble foretatt i tiden fremover.

Kap.5. DET NORSKE KYSTARTILLERIETS ETABLERING I NORD-NORGE DE FØRSTE ÅRENE ETTER OVERTAKELSEN.

5.1. Planene for etablering i Finnmark stilles i bero.

Planen for Kystartilleriets etablering i Finnmark ble i følge dokumentene aldri fullt ut realisert.

Årsaken til dette fremgår tildels i et skriv av 21/5-45 fra Kystartilleriet, Kirkenes, (kaptein Johan Godø) til Kystartilleriet, MKN bl.a.:

Like før fredsslutningen fikk Kystartilleriet ved Kirkenes ordre om å sette opp noen batterier på gunstige steder. Samtidig kom 20 offiserer, 1 stabssersjant og 1 sersjant, samt en god del utstyr og materiell.

Forutsetningen for ordren var at major Aas med 180 mann skulle ankomme fra Sverige samt at krigen vedvarte.

Disse to forutsetninger er ikke tilstede. Situasjonen er nu den at man har en del offiserer som man her ikke har offisersarbeide for. Derfor sendes nu en del offiserer herfra for å melde seg for Dem for å gjøre kystartilleritjeneste etter Deres ordre.

Til Deres orientering meddeles at Kystartilleriet i Finnmark nu disponerer over 30 menige. Når denne styrke ikke er større skyldes dette administrative vansker samt det faktum at nesten alt vernepliktig personell i Finnmark tidligere er utskrevet.

Hittil har Kystartilleriet deltatt i følgende oppgaver:

Sørøya ekspedisjonen.

Forsyning av befolkningen i Vest-Finnmark.

Oppsetting av skyts ved og omkring Banak flyplass.

Delvis bemanning av kystvaktstasjoner.

Bemanning av båt for uskadeliggjøring av sjøminer.

Bygging av eget kvarter, messe og lager på Kirkenes.

Dessuten en del mindre arbeider.

Noen etablering av vaktavdelinger over tyske anlegg i Finnmark anses ikke nødvendig da de flyttbare deler er enten ødelagt eller fjernet.

Tilstanden på batteriene langs Finnmarkskysten er beskrevet i en rapport av 21/6-45. Se **vedlegg 8**

En annen årsak til at den planlagte etableringen i det frigjorte Finnmark ikke ble noe av, var at den tyske kapitulasjonen i Norge skjedde raskere en man kunne forutsette i planene.

Sørøya saken er en dramatisk hendelse i Kystartilleriets historie i Nord-Norge, og den er utfyllende beskrevet i flere publikasjoner.